

Павлічко В.

Науковий керівник – доцент Буда В. А.

### СТИЛІСТИЧНА ФУНКЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ДІАЛЕКТИЗМІВ У ЗБІРЦІ МАРІЇ МАТІОС «НАЦІЯ. ОДКРОВЕННЯ»

Живе народне мовлення зберігає чимало явищ давнини і є джерелом етнічного, необхідного для пізнання особливостей світогляду.

Використання територіальних діалектизмів у художньому мовленні спричинене, передусім, стилістичними настановами: прагненням автора відобразити колорит тієї чи тієї місцевості, продемонструвати її мовну специфіку й оригінальність [1, с. 202].

Марія Матіос – одна з найпопулярніших сьогодні письменниць, постать якої стала певною мірою харизматичною в сучасній українській літературі.

Мета полягає в тому, щоб з'ясувати стилістичну функцію територіальних діалектизмів у збірці Марії Матіос.

Актуальність виявляється в тому, що певні твори з-поміж доробку Марії Матіос не були об'єктом спеціального системного дослідження, однак потребують належної уваги, оскільки репрезентують багатий та різноманітний діалектний матеріал, відкривають широкі можливості не лише для студіювання мовотворчості митця, а й дають змогу простежити, як за допомогою діалектних одиниць письменниці вдається досягти бажаного стилістичного ефекту в розкритті змісту збірки, у змалюванні образів головних героїв, у прагненні передати місцевий колорит.

Створюючи буковинський колорит, діалектна лексика водночас виконує й пізнавальну функцію, адже знайомить читача, особливо це важливо для представників Східної та Південної України, з предметами побуту, господарювання, виробничої діяльності, рослинним і тваринним світом, звичаями тощо [3, с. 270].

Оповідна манера, що яскраво виражена у творчості М. Матіос, є складовою її індивідуального авторського стилю та чинником активного вживання діалектної лексики. Авторка – як представниця покутсько-буковинських (надпрутських) говорів – виявляє високу майстерність у використанні діалектизмів, які вдало вводить у канву своїх творів. Звісно, використання діалектних слів «становить відступ від норм літератури зі стилістичною настановою» [4, с. 151], оскільки вони – потужний засіб експресії [3, с. 268].

М. Матіос досить ретельно добирає діалектизми, відтворюючи традиції певного регіону та відновлюючи українську культурну спадщину, талановито вводить їх у канву художнього тексту [3, с. 270].

Важливою функцією діалектизмів у мові творів М. Матіос є їх роль у художній переконливості й етнографічній достовірності відтворення побуту, обстановки, соціальних умов тощо. Наприклад: *«Калина два дні підряд провітрювала на обійсті джерги, коци, укривала, килими, хустки, запаски, сардаки, кептарі й усе, що могло бути видко здалеку – з гостинця, й зблизька – із лісу, начебто й не зважала на військових людей, що пленталися під ногами»*.

Поряд з різними мовними прийомами наратування діалектизми забезпечують етнографічну достовірність пейзажних описів, відкриваючи для читача неймовірну красу буковинських гір, долин тощо. Варто зауважити, що чимало таких діалектних слів за межами Буковини не живаються [3, с. 270]. Наприклад: *«... його Варварка сидітиме в цих горбах, де лишилися з чоловіками лише дві хати й ані одного парубка, з прикладеною дашком долонею і з граблями в другій руці – й визиратиме з **плай** своєї доли; Але тато сказали «ні!» – й Дунусь добре вичистив окоп-дикунку на **кичері**, що лишився ще від австрійської війни, грубо вистелив дно хвосою й сховав малому трохи їжі, а замість води можуть бути чорниці, що ними, як зірницями, всіяна **кичера***. [2, с. 62];

*«З бука на один бік було видно всю їхню **гражду** – велике Шандрове господарство, обнесене здоровим тесаним деревом і високою різьбленою брамою, а на другий бік – лягала дорога в **плай**, звідки мали показатися заготівельники всіх теперішніх людських душ, а від*

сьогодні – й їхніх. А далі – скільки ока – вивершувалися безлюдні гори в свіжій ранковій димці. І не було їм кінця-краю» [2, с. 161].

Діалектизми як продуктивна, часто вживана група стилістично зниженої лексики у досліджуваному художньому творі виконують такі стилістичні функції: по-перше, їх вживають задля детального відтворення локального колориту описуваних подій. Зазначимо, що авторка при цьому може пояснювати семантику діалектних слів за допомогою покликань внизу сторінки. Наприклад: «Що ти хотіла, **синку?**», де синок – «дитина», як зазначає у примітці сама авторка, хоч представники інших наріч звикли, що синок – це «особа чоловічої статі стосовно своїх батьків» [2, с. 132]. Непідготовленому читачеві важко сприйняти те, що між родом іменника та дієслівним суфіксом минулого часу є нібито невідповідність;

«То вже й не сито – смертельна коса рубала попід самий корінь цвіт Черемошного й пускала свій укїс у **бульбїнь**», де бульбїнь – коловорот невідомості, звідкіль іще ніхто не подав не те що доброї звістки» [2, с. 75].

По-друге, діалектизми використовують для змалювання специфіки мовлення персонажів, оскільки монологи, діалоги, полілоги героїв щедро пересипані діалектизмами. Зазначимо, що засобом виразності стає не окремий діалектизм у мові героя, а саме той, що сприймається як додатковий увиразнювальний засіб мовного портрету персонажа. У творах М. Матіос діалектна лексика виступає виразним мовним засобом, який допомагає митцю глибоко розкрити чи дослідити ментальність героїв, виконує роль домінантного образотворчого фактора у розкритті внутрішнього світу героїв.

Наприклад: «У вас одна кров. Може, навіть вас одна мама родила. Миріться! Миріться межи собою та й разом женіть цю нечисть, що присіла отут наші гори. Хіба ви не видите, як вони **тручають** вас один на одного? Як погибелі вашої хочуть вашими ж руками, щоби потому з неї скористати?» [2, с. 45];

«Та чого ти, Уласію... – торкнув струну Граб. – Я лиш хотів сказати, що в одного чоловіка, ну, **бігме**, не може бути все зразу: й довгі поли, й довгі руки. Але коли **газда** каже, що про це не вольно говорити, то вже **най** буде так... Я п'ю до вас, пане Довгопол! Дай, Боже, вам добре здоров'я і **файну любку!**» [2, с. 35].

Також діалектизми здатні передавати уявлення людей про світ дещо простіше, порівняно з нормами сучасної української літературної мови, формуючи при цьому індивідуально-авторський стиль митця [3, с. 270-271].

Отже, збірка М. Матіос вирізняється емоційністю, вразливістю, відкритістю та сповідальністю. Преференції письменниці у відборі діалектних слів увиразнюють її мистецьку майстерність, стилістичне мовне чуття.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмоленко С. Говіркове багатоголосся сучасної української прози / С. Єрмоленко // Українознавство. – 2008. – С. 198–205.
2. Матіос М. Нація. Одкровення / М. Матіос – Львів: ЛА «ПІРАМІДА», 2006. – 204 с.
3. Мислива Т. А. Діалектизми у жіночій прозі к. ХХ – п. ХХІ ст. (на матеріалі творів М. Матіос) / Т. А. Мислива // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. пр. / відп. ред. М. Я. Плющ. – К.: Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – 2011. – Вип. 8. – С. 267-271.
4. Українська мова. Енциклопедія / [за ред. І. В. Муромцева] – К.: Вид-во «Майстер-клас», 2011. – 400 с.

Перейма В.

Науковий керівник – доц. Розумович О. А.

## БУТТЯ ЛЮДИНИ ЯК БУТТЯ МОЖЛИВОСТІ

Шукаючи матеріал для науково-дослідницького завдання, я звернула увагу на тему буття людини як буття можливості. У ній я виявила декілька важливих проблем, які б хотіла розглянути детальніше, зокрема, дослідити проблему можливостей у бутті, з'ясувати, яким чином дано людині світ можливого, в який спосіб людина здатна освоювати цей світ, як вона